

Utrecht, 19 april 2022

Negentien organisaties van jeugdhulpaanbieders, cliëntenorganisaties en jeugdprofessionals hebben een eigen hervormingsagenda jeugd (hierna te noemen: Agenda) opgesteld en op 11 april aan VWS en de VNG gestuurd. De Agenda nodigt uit tot actie, óók nu VWS en VNG onderling wat te verhapstukken hebben.

De Associatie Wijkteams is (blij) verrast door dit initiatief en dankt de opstellers daarvoor. We hopen dan ook dat VWS en de VNG dit niet als 'passeren' maar als 'uitreiken' willen opvatten. Juist als het ingewikkeld wordt, houden we de handen vast. We lezen veel wat ons bindt. Meer dan ooit is de transformatie van het jeugddomein een proces van samen op weg en dat is verheugend te noemen. Onderstaand reflecteren wij op de inhoud van de 'Agenda', in de vorm van bemoediging, vragen en ook kritische observaties, met als bedoeling het debat weer een stap voorwaarts te brengen. Dat is nadrukkelijk constructief en positief bedoeld. We hopen dat het ook zo gelezen kan worden.

Versterken van de leefwereld staat voorop We herkennen ons in de omschrijving die gegeven wordt van de bedoeling van de jeugdwet: het versterken van de leefwereld van gezinnen en jeugdigen, en samen werken aan een samenleving waarin inwoners kunnen floreren ('hun ding kunnen doen'¹). De doelen van de transformatie worden inmiddels duidelijk breed gedeeld en dat verheugt ons. Dat hebben we in eerdere jaren soms ook anders ervaren. We zijn nu écht samen op weg! De toon van de brief treft ons tegelijk als nog steeds geschreven vanuit het 'medisch discours'. We hebben vragen bij de opstuwende ('medicaliserende') werking die dat (onbedoeld) kan hebben, en hebben bezwaren bij de (impliciete) grote nadruk op het individu, op maakbaarheid, en op ketendenken, in plaats van op de context, het netwerk en de 'rommelige werkelijkheid' waarin je samen zoekend, cocreërend optrekt². Woorden als triage, financiering van 'bedden', vroegsignalering, wekken de indruk dat de ondertekenaars nog steeds van mening zijn dat deze – in onze ogen eenzijdige – 'medische' invalshoek ook de (enig) juiste is.³ Klopt deze indruk?

De Agenda richt zich daarbij op het verbeteren van de jeugdhulp en het huidige jeugdstelsel. Als versterken van de leefwereld voorop staat, dan moet een agenda zich in onze ogen primair richten op het verbeteren van de *toegang tot de samenleving*, met aandacht voor het wegnemen van drempels. Dat opent namelijk radicaal andere oplossingsrichtingen. Bijvoorbeeld: als kinderen in al hun diversiteit gewoon onderwijs kunnen volgen (en het onderwijs daarvoor zich voldoende voelt toegerust en ondersteund) is er geen 'apart' passend onderwijs meer nodig. Een taak van jeugdhulp is dan eerder (maar natuurlijk niet uitsluitend) om die context – van het onderwijs, en andere basisvoorzieningen – te versterken, dan om (individuele) hulp en begeleiding te bieden. Gezond en veilig opgroeien gaat, met andere woorden, in onze ogen over: als kind of jongere 'je ding kunnen doen' in een samenleving die daar voldoende social holding voor biedt. Past deze invalshoek de schrijvers en ondertekenaars van deze agenda ook? En kunnen we daar dan samen consequenties aan verbinden? Wat doen we dan ook *niet* meer?

¹ Zie: Myrrhe van Spronsen, Jim van Os "We zijn god niet". Pleidooi voor een nieuwe psychiatrie van samenwerking' (2021)

² Het gesprek over maakbaarheid en individualiseren hebben NJI, OZJ en AW al een aantal jaren geleden geopend, [Dialoogstuk wijkgericht werken met het oog op jeugd \(integraalwerkenindewijk.nl\)](#)

³ Terwijl de wetenschap inmiddels andere inzichten heeft gebracht. De belangrijkste voorspeller van gezondheid, bóven roken of overgewicht, is het hebben van een netwerk. Zie C. Haslam ea, 'The new psychology of health. Unlocking the social cure' (2018). Gelukkig klinken ook vanuit het medisch domein inmiddels andere geluiden, denk aan positieve gezondheid, welzijn op recept, en herstelgericht werken. Daarin trekken we samen op, zie bijvoorbeeld: [Microsoft Word - Dringende oproep ggz en sociaal domein 19nov21.docx \(associatiewijkteams.nl\)](#)

Sterke sociale basis In de tekst wordt een pleidooi gehouden voor een sterke sociale basis. Dat onderschrijven wij ten zeerste. Wijkteams hebben de afgelopen jaren veel vooruitgang in geboekt, met aantoonbare resultaten⁴, als het gaat om de integrale/systemische benadering van vraagstukken, in het verleggen van de aandacht van individu naar context, en zijn ontvankelijker geworden voor het haalbare, in plaats van het maakbare. Wijkteams maken systeemfouten zichtbaar en dragen vanuit dit perspectief actief oplossingen aan. Ze combineren wetenschappelijke kennis vooral met praktische wijsheid. Samenwerking op basis van bereidheid bij jeugdigen en gezinnen, en samenwerken vanuit radicale co-creatie levert meer resultaat dan drang en dwang, of dan eenzijdig een behandeling inzetten. We zijn nog zeker niet geslaagd in die opgave. De werkzame elementen zijn bekend, nu is het zaak om dat de komende jaren te verdiepen en te verbreden over het hele land.

We herkennen vanuit dit perspectief dus het in de Agenda gesignaleerde belang van preventie, van stevige lokale teams, van breed kijken, integraal werken, en van samenwerking met andere domeinen, waaronder de volwassenen-GGZ. Dat is in lijn met de boodschap die wij ook uitdragen⁵: problemen van de jeugdhulp, komen veelal van buiten de jeugdzorg. Wij zijn verheugd te lezen dat jeugdhulppartners het ook als hun eigen opdracht zien om zich daartoe te verhouden. Wijkteams trekken hier graag samen in op, als gelijkwaardige en gelijktijdig werkende netwerkpartners, met ieder de eigen expertise, rol en verantwoordelijkheid, ten behoeve van het versterken van de leefwereld van de meest kwetsbare gezinnen en jeugdigen.

Ook hierin vinden we elkaar dus goed. We missen tegelijk de kritische beschouwing van de opstellers op de voortgang op dit thema. Van inwoners horen we terug dat ze ondersteund willen worden om hun leven te kunnen leven, en dat is vaak niet hetzelfde als de behoefte aan meer behandeling of diagnostiek. Natuurlijk is het belangrijk om een goede verklarende analyse te maken, maar niet als dat betekent dat een inwoner weken moet wachten voordat die iemand treft die zich om hem of haar bekommert en de verbinding aangaat. Dat is – helaas – ook soms nog de ervaring.

Als in de tekst de wens wordt uitgesproken de ‘leefwereld van kind en gezin regionaal te organiseren’, als er over preventie en voorveld in termen van ‘triage en toegang tot zorg’ en ‘verwijzen’ (in plaats van erbij halen) wordt gesproken, en als stevige lokale teams als randvoorwaarde voor kwalitatief goede specialistische jeugdzorg worden neergezet, dan bekruipt ons wederom het gevoel dat de transformatie doelen voor de schrijvers een andere lading hebben dan voor ons. Nogmaals, het gaat ons er hier niet om, om te scherpslijpen op woorden. We kunnen ons voorstellen dat de brief onder stoom en kokend water tot stand gekomen, met veel ondertekenaars, niet overal de passende woorden heeft gevonden. Dus we willen dat checken. Vinden jullie, met ons, dat jeugdhulp een bijdrage zou moeten leveren aan een sterke sociale basis, samen met andere partijen? Willen de opstellers samen het nieuwe doorzetten?

Werken in de jeugdzorg en het sociale domein moet óók haalbaar zijn. Het belang van aandacht voor de aantrekkelijkheid van de sector als werkgever, en het zoeken naar alternatieve oplossingen, onderschrijven wij volledig! Dat vraagt meer dan een goed salaris, maar ook om een heldere maatschappelijke opdracht aan de professionals. Nu laveren die heen en weer tussen verontwaardiging als een kind thuis onveilig bleek, of moeilijkheden ondervond als gevolg van corona maatregelen (‘en niemand die iets deed’) en verontwaardiging over kinderen die uit huis zijn gehaald (‘hoe halen ze het in hun hoofd dat te doen’). We trekken graag samen op in het maatschappelijke debat dat daarvoor nodig is.

Kwaliteit en monitoring. We onderschrijven het belang van werken aan kwaliteit en van een goede, meer uniforme monitoring. De Associatie Wijkteams is in 2021 begonnen met het vormen van een kwaliteitsstatuut voor wijkteams, vanuit het adagium: ‘kwaliteit moet je doen’. De eerste bouwstenen

⁴ Zie Onderzoek Zwaanadvies, mmv NJi, [Onderzoek naar succes van wijkteams - Associatie Wijkteams | Associatie Wijkteams](#)

⁵ [Brief-aan-staatssecretaris-Houd-koers-op-transformatie-jeugdomein.pdf \(associatiewijkteams.nl\)](#)

worden dit jaar in de praktijk beproefd. Dat biedt wellicht mooie aanknopingspunten voor verbreding. Als de schrijvers van de Agenda spreken van kwaliteitskaders, dan hopen we dat ze, met ons, niet denken in termen van certificering, afvinklijsten en andere instrumenten die slechts leiden tot quasi-kwaliteit. Doen jullie mee vanuit de houding: kwaliteit moet je doen?

Kwaliteit realiseer je zelf, resultaten behaal je samen, op het niveau van het netwerk. Op zoek naar inzicht in de resultaten is het nodig om de monitoring een niveau hoger op te tillen. Het onderzoek 'waarde en effectiviteit van wijkteams'⁶ biedt inzichten om monitoring vanuit de transformatiedoelen in te richten, dat willen we verder vertalen naar monitoring van de maatschappelijke opgaven waar we voor staan. Transformatiedoelen zijn immers ook maar een middel. Dit werken we graag uit in breder verband. Dan werken we gezamenlijk aan eenheid op de inhoud én maatwerk in de uitvoering.

Versterken van de leefwereld lokaal organiseren We zien in de agenda veel aandacht voor inkoop, contractafspraken en administratieve lasten. We begrijpen en betreuen de last die ervaren wordt. We betreuen tegelijk dat de oplossing daarvoor in een stelsel discussie gezocht. Werken in en vanuit de leefwereld vraagt in onze ogen juist om organiseren (en financieren) rondom die leefwereld, óók, als het ingewikkeld wordt. Alles wat je daarvan 'wegorganiseert' werkt in de praktijk vervreemdend. Het feit dat de transitie er nog niet heeft toe geleid dat de druk op de jeugdzorg onverminderd hoog is, betekent niet dat weer recentraliseren dan de oplossing is. We hebben immers ervaren in de jaren daarvoor, dat dat ook niet werkte. Dus wij pleiten voor het zoeken naar een verandering die passend is vanuit de inhoud en die de administratieve lasten verlaagt. Wijkteams hebben doorgaans (iets) minder last van inkoopperikelen, met een lumpsum financiering en een brede opdracht. We bieden onze kennis en ervaring op dit gebied graag aan.

Kortom De transformatie leeft! We zijn samen op weg naar passende manieren om kwetsbare inwoners en gezinnen zo goed mogelijk te ondersteunen in hun dagelijks leven, als dat om wat voor reden dan ook ingewikkeld is. En gaan daarbij uit van de kracht en kansen die het gewone leven ook biedt.

We hebben er alle vertrouwen in dat we dat met elkaar constructief en verbindend zullen doen, en dat het gehele sociale domein, de inwoners in hun leefomgevingen daar uiteindelijk de vruchten van gaan plukken. De Agenda wordt nog beter als we een stap verder gaan in uitgaan van het perspectief van het gezin en als we de daaruit volgende maatschappelijke opgaven als vertrekpunt nemen. Daaraan wil de zorg voor jeugd samen en in samenhang bijdragen.

We zien uit naar een vervolg van de dialoog, waarbij we graag ook andere partners als onderwijs, kinderopvang, JGZ, welzijnswerk, Sociaal Werk Nederland, Divosa etc uitnodigen om deel te nemen.

met vriendelijke groet,

Marenne van Kempen
Voorzitter Associatie Wijkteams, bestuurder Lokalis

⁶ Zie: [Onderzoek naar succes van wijkteams - Associatie Wijkteams | Associatie Wijkteams](#)